

Αναδιφώντας το χθες (226)

Ν' ακούσω γερακιού φωνή και φάλκο να λαλήσει.

Εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τα αρπακτικά πουλιά της Κρήτης

■ Του ΧΑΡΗ ΣΤΡΑΤΙΔΑΚΗ*

Ν' ακούσω γερακιού φωνή και φάλκο να λαλήσει...

Τα αρπακτικά πουλιά της Κρήτης

Χάρης Στρατιδάκης
Επιμελητής Σχολικού Μουσείου

Στις αρχές του περασμένου Ιουνίου σχεδίασα και εμπύχωσα για το Σχολικό μουσείο ένα νέο εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Ήταν συνέχεια εκείνου που έκανα πριν από 25 χρόνια στον «Φάλκωνα», το οποίο είχε τον ίδιο τίτλο και παραπλήσιους στόχους. Και τότε και τώρα τα απαραίτητα αρπακτικά πουλιά για την απελευθέρωση στο τέλος του προγράμματος είχε περιθάλψει ο φίλος εθελοντής Γιώργος Κτιστάκης, τότε υπεύθυνος του Δημοτικού Κήπου, στον οποίο είχε εκπαιδεύσει περιβαλλοντικά χιλιάδες παιδιών. Αυτή τη φορά επέλεξα για την επανεκκίνηση του προγράμματος τα παιδιά του Ειδικού σχολείου, με τον δάσκαλό τους Βασίλη Μπουραλέξη. Και δεν το μετάνιωσα, παρ' όλες τις δύσκολες καιρικές συνθήκες της ημέρας εκείνης!

Τα αρπακτικά πουλιά της Κρήτης
Τα προστατεύουμε, τα κάνουμε καλά και τα αφήνουμε ελεύθερα στη φύση

Αρχικά τους εξήγησα ότι αρπακτικά ονομάζουμε τα πουλιά τα οποία κυνηγούν πετώντας, χρησιμοποιώντας τις οξείες αισθήσεις τους και ιδιαίτερα την όρασή τους. Στη συνέχεια τους μίλησα με εικόνες για τα χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα, το γαμψό και γυριστό ράμφος, τα δυνατά πόδια, τα γαμψά νύχια, την εξαιρετική όραση και το εκτεταμένο πεδίο της, που φτάνει τις 180 μοίρες. Τα ενημέρωσα ότι στην Κρήτη μάς κάνουν την τιμή να φυλάζουν 12 είδη αρπακτικών και να διέρχονται άλλα 22, ενώ μερικά, όπως ο μαυρόγυπας, θεωρούνται εξαφανισμένα προ πολλού. Μετά τα εξετάσαμε από πιο κοντά, χρησιμοποιώντας εικόνες και καρτέλες, από τις οποίες επιλέξαμε για συζήτηση ένα ή δύο το πολύ χαρακτηριστικά για κάθε αρπακτικό.

Ελληνικό όνομα: Γύπας
Κρητικό όνομα: Όρνιο, Καναβός
Λατινικό όνομα: Gyps fulvus
Χαρακτηριστικά: Κεφάλι, λαιμός και πόδια χωρίς φτερά.
Τροφή: Τρέφεται μόνο με ψοφίμα, κατά προτίμηση εντόσθια.
Μέγιστο μήκος και άνοιγμα φτερών: 1,10 μ. και 2,80 μ. αντίστοιχα.
Φωλιά: Σε τρύπες δέντρων και βράχων.
Αυγά: 1 κάθε Φεβρουάριο.
Κατάσταση: Αυξανόμενος αριθμός στην Κρήτη, ο μεγαλύτερος υπάρχων στην Ελλάδα.

Ελληνικό όνομα: Γυπαετός
Κρητικό όνομα: Κοκαλάς
Λατινικό όνομα: Gyraetus barbatus
Χαρακτηριστικά: Δυο τούφες τριχών στις δύο πλευρές ράμφους.
Τροφή: Κόκαλα και μεδούλι τους.
Μέγιστο μήκος και άνοιγμα φτερών: 1,50 μ. και 2,60 μ. αντίστοιχα.
Φωλιά: Στους γκρεμούς.
Αυγά: Δύο κάθε Ιανουάριο.
Κατάσταση: Κινδυνεύουν, ελάχιστα αναπομείναντα ζευγάρια.

Ελληνικό όνομα: Χρυσαιτός
Κρητικό όνομα: Βιτσιάλα, Πνιγαροβιτσιάλα
Λατινικό όνομα: Aquila chrysaetos
Χαρακτηριστικά: Πόδια που σκεπάζονται εντελώς με φτερά.
Τροφή: Μικρά θηλαστικά, πουλιά και χελώνες, σπανίως ψοφίμα.
Μέγιστο μήκος και άνοιγμα φτερών: 1,00 μ. και 2,30 μ. αντίστοιχα.
Φωλιά: Δύο - τρεις φωλιές, που τις χρησιμοποιεί διαδοχικά.
Αυγά: Δύο κάθε Φεβρουάριο.
Κατάσταση: Απειλούμενο, λίγα αναπομείναντα ζευγάρια.

Ελληνικό όνομα: Σπιζαιτός,
Κρητικό όνομα: Φιλάδελφος,
Σκαροβιτσιάλα, Στόρι
Λατινικό όνομα: Hieraaetus fasciatus
Χαρακτηριστικά: Χαρακτηριστική μαύρη ταινία στην άκρη ουράς.
Τροφή: Μικρά πουλιά, θηλαστικά, ερπετά.
Μέγιστο μήκος και άνοιγμα φτερών: 0,75 μ. και 1,70 μ. αντίστοιχα.
Φωλιά: Στους γκρεμούς.
Αυγά: Δύο κάθε Φεβρουάριο.
Κατάσταση: Σπάνιο

Ελληνικό όνομα: Ποντικοβαρβακίνα
Κρητικό όνομα: Λαγουδογέρακο
Λατινικό όνομα: Buteo buteo
Χαρακτηριστικά: Πόδια γυμνά από τη μέση και κάτω, κιτρινωπά.
Τροφή: Πουλιά, ερπετά, τρωκτικά.
Μέγιστο μήκος και άνοιγμα φτερών: 0,55 μ. και 1,40 μ. αντίστοιχα.
Φωλιά: Σε ψηλά δέντρα.
Αυγά: Δύο - τρία κάθε Απρίλιο.
Κατάσταση: Κοινό

Ελληνικό όνομα: Διπλοσάινο
Κρητικό όνομα: Περδικογέρακο
Λατινικό όνομα: Accipiter gentilis
Χαρακτηριστικά: Χαρακτηριστική άσπρη ταινία στο φρούδι.
Τροφή: Μικρά θηλαστικά, πουλιά.
Μέγιστο μήκος και άνοιγμα φτερών: 0,60 μ. και 1,20 μ. αντίστοιχα.
Φωλιά: Σε δέντρα μέσα σε πυκνά δάση.
Αυγά: Τρία - τέσσερα κάθε Απρίλιο.
Κατάσταση: Απειλούμενο

Θα σταματήσουμε όμως σήμερα εδώ την αναφορά στα αρπακτικά πουλιά της Κρήτης, για να δούμε τα άλλα έξι την επόμενη εβδομάδα. Εξυπακούεται ότι συζητήσαμε με τα παιδιά για τους λόγους για τους οποίους πρέπει να τα προστατεύουμε. Πρώτα-πρώτα γιατί κάθε ζωντανό έχει τη θέση του στη φύση και στην τροφική αλυσίδα κι έπειτα γιατί τα αρπακτικά «καθαρίζουν» τη φύση από τα ψοφίμα αλλά και από τα άρρωστα ζώα, εμποδίζοντας έτσι την εξάπλωση ασθενειών και διατηρώντας υγιείς τους πληθυσμούς τους.

Συζητήσαμε επίσης και για το από ποιους παράγοντες απειλούνται: από το κυνήγι, από ανεύθυνους κυνηγούς, παράνομους και μη, που μπαλωτάρουν ότι πετά, μη ξέροντας συχνά να ξεχωρίσουν τα πουλιά μεταξύ τους, ή ακριβώς επειδή τα γνωρίζουν και θέλουν να τα βαλασμάσουν. Κινδύνους αποτελούν επίσης τα δηλητηριασμένα θηράματα των αρπακτικών, συνήθως ποικιλία. Κινδυνεύουν ακόμη από σκόπιμες δηλητηριάσεις, από μερικούς αγρότες και κτηνοτρόφους, που διασπείρουν δηλητηριασμένα δολώματα. Οπωσδήποτε βασικός παράγοντας είναι η έλλειψη τροφής, ιδιαίτερα από μεγάλα νεκρά ζώα, γαϊδούρια κ.ά., που έχουν πια εκλείψει από την κρητική ύπαιθρο.

Μιλήσαμε ακόμα για το τι κάνουμε όταν βρούμε κάποιο τραυματισμένο ή άρρωστο αρπακτικό πουλί: σε καμία περίπτωση δεν το πιάνουμε χωρίς προφύλαξη και οπωσδήποτε ειδοποιούμε τους υπεύθυνους, τη Δασική Υπηρεσία και το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης ή τον πιο κοντινό μας και πάντα πρόθυμο Γιώργο Κτιστάκη, που τον βρίσκουμε στο Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών κατά τις ώρες εργασίας και στον παράδεισό του στους Αρμένους, σε ώρες σχολής.

Πρόταση ανάγνωσης

Δεν είναι μεγάλη η ελληνική βιβλιογραφία για τα πουλιά και μάλιστα τα αρπακτικά. Για τα παιδιά συστήνω πάντα το βιβλιαράκι «Το πρώτο μου βιβλίο για τα πουλιά» της Mary Matthews που είχε εκδώσει η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία. Για τους μεγαλύτερους υπάρχει το βιβλίο «Αρπακτικά πουλιά της Ελλάδας» των Γ. Χανδρινού και Α. Δημητρόπουλου. Στο εμπόριο υπάρχει επίσης το βιβλίο του Α. Σακκούλη «Τα αρπακτικά πουλιά στην Κρήτη». Βρείτε κάποιο απ' αυτά και συνειδητοποιήστε διαβάζοντάς το γιατί τα πουλιά αυτά είναι ότι πιο όμορφο και περήφανο υπάρχει στο νησί μας!